

Informace pro zaměstnavatele o nových povinnostech v oblasti pracovnílékařských služeb plynoucích z požadavků nové legislativy

Nový balíček dlouho očekávaných zákonů, které připravilo Ministerstvo zdravotnictví, a které byly uveřejněny v částce 131 Sbírký zákonů České republiky rozeslané dne 8. 12. 2011, obsahuje i **zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách**, který na poli ochrany zdraví zaměstnanců při práci zavádí nové pojmy a pro zaměstnavatele přináší i nové povinnosti.

Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách (dále jen „zákon o specifických zdravotních službách“) nabyl účinnosti dne 1.4.2012. Problematiky ochrany zdraví zaměstnanců při práci se týkají, ať už přímo nebo nepřímo, ustanovení hlavy IV. (§ 53 až § 60), ve kterých jsou upraveny tyto oblasti: posudková péče a lékařské posudky, pracovnílékařské služby a posuzování zdravotní způsobilosti osoby ucházející se o zaměstnání a nemoci z povolání.

Tento příspěvek se zaměřuje pouze na jednu z výše jmenovaných oblastí, a to na pracovnílékařské služby a posuzování zdravotní způsobilosti osoby ucházející se o zaměstnání.

Povinnost zaměstnavatele zajistit pro své zaměstnance závodní preventivní péči byla dosud stanovena v § 40 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů. Účinnost tohoto zákona však skončila k 31.3.2012. Problematiku závodní preventivní péče nově upravuje zákon o specifických zdravotních službách. Hned v úvodu je nutné upozornit, že s novou právní úpravou dochází i ke změně označení této služby. Nový zákon nahradil označení „závodní preventivní péče“ termínem „pracovnílékařská služba“ (dále jen „PLS“). Vymezení této služby nalezneme v § 53 zákona o specifických zdravotních službách, dle kterého to jsou zdravotní služby preventivní, jejichž součástí je hodnocení vlivu pracovní činnosti, pracovního prostředí a pracovních podmínek na zdraví, provádění preventivních prohlídek a hodnocení zdravotního stavu, poradenství zaměřené na ochranu zdraví při práci, na ochranu před nemocemi z povolání a pracovními úrazy, školení v poskytování první pomoci a pravidelný dohled na pracovištích a nad výkonem práce nebo služby. Tyto služby má povinnost pro své zaměstnance i osoby ucházející se o zaměstnání zajistit zaměstnavatel.

Poskytovatelem PLS v plné šíři, může být dle zákona o specifických zdravotních službách pouze poskytovatel v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru pracovní lékařství. Dle mínění Ministerstva zdravotnictví je však vhodné, aby "praktický lékař" absolvoval akreditovaný kurz zaměřený na PLS. Oba tyto uvedení poskytovatelé jsou oprávněni poskytovat PLS pro zaměstnavatele, na jehož pracovištích se souběžně vyskytují práce zařazené podle § 37 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví do kategorie první, druhé, druhé-rizikové, třetí nebo čtvrté, a to vždy na základě písemné smlouvy. Nově je také stanoveno, že vstupní lékařské prohlídky pro tyto zaměstnavatele se mohou uskutečnit pouze u těchto smluvních poskytovatelů.

Důraz na poskytování PLS v plné šíři je novou právní úpravou kladen zejména na práce zařazené do kategorie druhé. Důvodem tohoto zpřísnění je skutečnost, že každoročně je zaznamenáván výskyt nemocí z povolání i u těch osob, které vykonávají práci zařazenou do kategorie druhé, přičemž podíl těchto nemocí z povolání na celkově přiznaných nemocech z povolání činí cca 25 až 26%. Tím, že PLS budou i v tomto případě svěřeny lékařům se znalostí problematiky BOZP, se očekává snížení výskytu nemoci z povolání. Odlišný způsob zajištění PLS umožňuje zákon o specifických zdravotních službách zaměstnavateli, na jehož pracovištích se vyskytují práce zařazené pouze do kategorie první podle § 37 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví a součástí těchto prací není činnost, pro jejíž výkon by byla vyžadována zvláštní zdravotní způsobilost. V tomto případě může pracovní lékařská prohlídka a posuzování zdravotní způsobilosti k práci (tedy vstupní lékařská prohlídka) provádět registrující lékař zaměstnance, a to na základě písemné žádosti zaměstnavatele. Ostatní PLS však musí být zajištěny na základě písemné smlouvy poskytovatelem v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru pracovní lékařství.

Zvláštní úprava je věnována pracovištím zaměstnavatele, která byla uvedena do zkušebního provozu podle stavebního zákona. Zaměstnavatel není v tomto případě povinen zajistit komplexní PLS, avšak zdravotní způsobilost a pracovní lékařská prohlídka musí být zajištěny zákonem stanoveným poskytovatelem, a to na základě výsledků hodnocení rizik například podle zákoníku práce nebo výsledků měření, pokud byla provedena v rámci uvádění stavby do zkušebního provozu.

V samostatných paragrafech jsou upraveny povinnosti a práva zaměstnavatele, zaměstnance i poskytovatele PLS. Zaměstnavatel má právo vyslat zaměstnance na mimořádnou pracovní lékařskou prohlídku, má-li pochybnosti o jeho zdravotní způsobilosti k práci a zároveň má povinnost odeslat na mimořádnou prohlídku zaměstnance, který o ni sám požádá. Dále je zaměstnavatel povinen umožnit vstup na pracoviště poskytovateli PLS a sdělit mu informace potřebné k hodnocení a prevenci rizik možného ohrožení života nebo zdraví na pracovišti, včetně výsledků měření faktorů pracovních podmínek, předložit mu technickou dokumentaci strojů a zařízení a sdělit informace rozhodné pro ochranu zdraví při práci. Při odeslání zaměstnance k pracovní lékařské prohlídce jej musí vybavit žádostí, která musí obsahovat údaje o druhu práce, režimu práce a pracovních podmínkách. Při zařazování zaměstnanců na konkrétní práci pak zaměstnavatel musí postupovat podle závěru lékařského posudku o jejich zdravotní způsobilosti.

Ze smluvního vztahu s poskytovatelem PLS vyplývá zaměstnavateli povinnost zajistit měření, popř. expertizu za účelem analýzy pracovních podmínek, pracovního prostředí a odezvy organismu zaměstnanců, a to na základě žádosti poskytovatele PLS. Poskytovatel PLS je oprávněn toto požadovat pokud má podezření, že došlo k takové změně pracovních podmínek, která negativně ovlivňuje nebo by mohla ovlivnit zdraví zaměstnanců. Jestliže s požadavkem na zajištění těchto měření nebo expertiz zaměstnavatel nesouhlasí, může požádat o stanovisko příslušný orgán ochrany veřejného zdraví.

Dle nové právní úpravy bude zaměstnavatel hradit veškeré PLS, kromě posuzování nemocí z povolání a následných preventivních prohlídek po skončení rizikové práce. To je zásadní změna oproti původní úpravě, neboť dosud byly preventivní lékařské prohlídky u rizikových prací hrazeny z veřejného zdravotního pojištění! Náklady vynaložené na PLS budou moci zaměstnavatelé uplatňovat pro odpočet daně. Pokud zaměstnavatel uzavře s uchazečem o zaměstnání pracovní právní nebo obdobný vztah, tak bude mít také povinnost uhradit vstupní lékařskou prohlídku. V opačném případě si hradí vstupní lékařskou prohlídku sama osoba ucházející se o zaměstnání.

Problematika PLS bude dále podrobněji upravena v prováděcím právním předpise. Předpokládá se, že tento bude vydán někdy v průběhu roku 2012. Předmětem tohoto předpisu bude mimo jiné obsah, rozsah a organizace PLS a obsah dokumentace o pracovnělékařských službách; druhy, četnost a obsah lékařských prohlídek nezbytných pro zjištění zdravotního stavu posuzované osoby a posuzování zdravotní způsobilosti; stavy a vady, které vylučují nebo omezují zdravotní způsobilost k dané práci nebo službě.

Dle přechodných ustanovení zákona o specifických zdravotních službách lze PLS poskytovat podle dosavadních právních předpisů upravujících poskytování závodní preventivní péče nejdéle po dobu 1 roku ode dne nabytí účinnosti zákona, tedy do dne 31.3.2013. Tímto ale není dotčena povinnost zaměstnavatele hradit závodní preventivní péči v rozsahu stanoveném pro PLS, a to ode dne 1.4.2012.

Ing. Alena Marková
vedoucí oddělení hygieny práce
územní pracoviště Beroun